

V. J. ARHIPPAISEN MUISTOLLE

Opettaja W. Keynään esittämät muistosanat kauppias Waseli Arhippaisen hautajaisen jälkeen pidetyssä muistotilaisuudessa Karjaalla viime vuoden marraskuun 27. päivänä

Samoin kuin tuolla ulkona näin talven saapessa lumi peittää maakamaran, samoin kuvannollisesti puhuen peittävät valkoiutaleet niiden harvojen elossa olevien miesten hapsia, joiden aikaan Itä-Karjalan kansallisessa ja valtiollisessa kevätaurinkonousussa näimme nuorin voimin antautuvan työhön itäkarjalaisen heimon pelastamiseksi tuhoon sortumasta. Näistä miehistä olemme aivan viime aikoina nähneet usean siirtyvän joukostamme ikuisuuteen. Heistä mainittakoon johtaja Pekka Mattinen ja kauppias Vasili Niemelä, joka toimi mm. Karjalan väliaikaisen hallituksen jäsenenä. On syytä tässä yhteydessä lisäksi mainita aunukselaisista poissiirtyneistä merkkihenkilöistä kauppias Vasili Melama. Viimemainittu toimi aikoinaan Aunuksen väliaikaisen hallituksen jäsenenä.

Tänään olemme saattaneet näihin kuuluvan toukomiehen, kivisen tantereen kynttäjän kauppias Vaseli J. Arhippaisen iäisyysmatkalle. Käsittääkseni ei Vaseli Arhippaista, jonka me tuttava- ja työtoveripiiriin kuuluvat tunsimme nimimerkillä V-J., ole julkisuudessa kylliksi arvostettu ajateltaessa sitä työmäärää, minkä hän yli puolivuosisataisen ajan uskollisesti hiljaisuudessa heimonsa hyväksi teki. Ei minunkaan tarkoituksenani ole tässä tilaisuudessa siihen syventyä, vaan ainoastaan luettelomaisesti viitata hänen tärkeimpiin toimiinsa.

Monelle Suomessa olevalle itäkarjalaiselle on jäänyt mieleen eräissä julkaisuissa ollut kuva kahdesta nahkaista tavarasumttšaa selässään kantavasta itäkarjalaisesta kiertokauppiasta¹⁾. Me vanhemman polven karjalaisväki tiedämme V-J:n tässä kuvassa ottavan nuorukaisena isänsä kanssa ja opastamana ensi askeleita liike-elämän alalla Suomen maakamaralla, kuten sadat ja taasen sadat itäkarjalaiset ovat tehneet tässä maassa vuosisatojen aikana.

Itseopiskelu ja vertailu Suomen kehittyneiden olojen ja kotiseudun takapajuisuuden välillä kaikilla elämänoilla herätti nuorena kiertokauppiassa kiihkeän halun antaa uhrinsa heimonsa kurjien olojen parantamiseksi. Siihen ei kuitenkaan ollut suuriakaan mahdollisuuksia ennenkuin uusien vapaampien tuulten puhaltaessa v. 1906 saatiin perustetuksi oma itäkarjalainen valistusjärjestö, nykyisen Karjalan Sivistysseuran edeltäjä, Wienan Karjalaisten Liitto. Yli puoli vuosisataa, kuolemaansa asti, pysyi V-J. sitten uskollisena seuran tukipylväänä. Seuran perustajajä-

senenä, joita tietääkseni on elossa enää vain pari henkilöä, Arhippainen kävi suurella innolla toteuttamaan perustetun karjalaisjärjestön valistusohjelmaa omalla kotiseudullaan, silloinkin vaikeissa olosuhteissa. Kenttämiesten työnä oli pysyttää kansankielisiä valopisteitä: alkeiskouluja, lukutupia ja kirjastoja. Kuten tiedämme, tämä työ väkivaltaisesti tsaristisen valtiovallan toimesta lakkautettiin. Samoin monet muut seuran taholta tehdyt suunnitelmat tyrehtyivät alkuunsa, jopa niin väkivaltaisesti, että karjalaisia johtomiehiä vangittiin ja eräs näistä karkoitettiin Siperiaan, missä hän kuolikin.

Venäjän suuren vallankumouksen jälkeen pääsi seuramme uudistetuin voimin ja innoin uudelleen auran kurkeen kiinni. Näyttihän kaikki niin lupaavalta! Innokkaimpiin kuuluvana Vaseli Arhippainen saattoi työskennellä omalla työsarallaan hartiavoimin, nyt jo myös Itä-Karjalan valtiollisella työsaralla. Usein hän valittuna edustajana kävi Suomen valtiovallan edustajien ja sotilaspäällikön luona esittämässä itäkarjalaisen väestön halua päästä valtiollisesti Suomen yhteyteen. Lukuisia samanlaisia lähetystöjä eri osista Itä-Karjalaa kävi esittämässä Suomen korkeimmalle johdolle samankaltaisia pyyntöjä.

Vähemmän tunnettu lienee kauppias Vaseli Arhippaisen osanotto kuntansa Kiestingin edustajana Vienan Kemissä helmikuun 16—18 päivänä 1919 pidettyyn edustajakokoukseen. Sen vuoksi saanen tässä muutamain lausein tätä tilaisuutta selostaa. Mainitussa Kemin kokouksessa oli saapuvilla Englannin miehittämän Itä-Karjalan kahden toista kunnan edustajat. Toisena osapuolena kokouksessa olivat »Karjalan vapaaehtoisen rykmentin» edustajat. Sanottu Kemin kokous päätti yksimielisesti senaattori Oskari Tokoin tekemän alustuksen mukaisesti, että Itä-Karjalasta on tuleva itsenäinen valtio kansallisen itsemääräämisoikeuden perusteella. Samalla päätettiin, että Karjalan kansa päättää itsenäistymisen jälkeen salaisella äänestyksellä maansa liittymisestä Suomeen tai Venäjään. Samassa kokouksessa valittiin viisihenkinen »Karjalan Kansalliskomitea»-niminen järjestö tehtyjä päätöksiä toteuttamaan. Niihin kuului Itä-Karjalan valtiollisen aseman järjestäminen, Itä-Karjalan perustavan kansalliskokouksen koollekutsuminen ja Itä-Karjalan etujen valvominen Pariisin rauhankonferenssissa. Niin ikään piti »Karjalan Kansalliskomitean» päästä neuvotteluihin Arkangelissa olevan Pohjois-

1) Kuva julkaistu Karjalan Heimon viime numerossa.

"Kymmenen virran maa"

kansanperinneaineekset

Esitelmässään »Kymmenen virran maa», joka pidettiin Suomen Akatemian vuosikokouksessa, Oulussa, akateemikko K u s t a a V i l k u n a osoitti, että Pohjois-Pohjanmaan kansanperinteen vanhimmat ainekset ovat peräisin kahdesta vastakkaisesta lähteestä: Lounais-Suomesta ja Karjalasta. Alue pysyi kauan nautintamaana, jossa käytiin vain myyntiretkillä määräaikaan vuodesta. Varhaisin kiinteä suomalaisasutus oli lähtöisin Lounais-Suomesta, mutta jo 1100-luvulla lienee ollut myös vakinaista karjalaisperäistä asutusta.

Suomi ja Karjala ja näiden takana Ruotsi ja Novgorod sekä edelleen roomalais- ja kreikkalais-katolinen kirkko kilpailivat pysyväisesti vaikutusvallasta Kainuunmeren vesistöpiireissä. Tärkeimpiä valtauksen kohteita olivat lohikalastamot, majavapadot ja helmisimpukoista rikkaimmat joet. Verottajana useinkin hiippa kulki edellä ja kruunu tuli vasta perässä. Etenkin Turun piispa oli innokas kymmenysten kantamisen edellytysten vakuuttamisessa, mistä johtuen koko Pohjois-Suomi voitiin lopulta liittää valtiollisestikin Ruotsi-Suomeen. Sikääläiset karjalaiset pohjalaistuivat, samoin myöhemmin 1500-luvulla saapuneet savolaiset uudisasukkaat, joten vähitellen vanhoista länsi- ja itäsuomalaisista aineksista syntyi omaleimainen ja lahjakas, karaistunut ja tarmokas pohjoispohjalainen väestö, joka vedenjakajalle saakka pysyvästi asutti laajan maakuntansa.

Esitelmänsä pääkohtana akateemikko Vilkuna pyrki osoittamaan vanhan karjalaisten verotus- ja nautinta-alueen etelärajan, joka tuli olemaan sama raja kuin Pähkinäsaaren rauhassa, joka tehtiin v. 1323 »vanhoilla ehdoilla». Hän kumosi vääriin johtopäätöksiin perustuvana Jalmari Jaakkolan esittämän Vetelinjoen rajan; samoin hän osoitti, että todistuskappaleina käytetyt maakuntanimet »Kymmenen virran maa» ja »Seitsemän kymen Karjala» ovat myöhäistä romanttista alkuperää, joten niillä kauneudestaan huolimatta ei ole arvoa historiallisina tosiseikkoina. Sen sijaan Pyhäjoen eteläpuolella ennen Yppärinjokea voidaan osoittaa huomattava perinneryhmä, joka kertoo vanhasta rajasta. Siten koko Pyhäjokilaakso, joka yläjuoksullaan on ollut Pohjanmaan huomattavin helmijoki, kuului kokonaan karjalaisalueeseen, samoin muut lohijoet Kaakamajokeen saakka pohjoisessa. Sama perinne sopii erittäin hyvin myös siihen, että Pähkinäsaaren rauhassa sovitun rajan pohjoinen päätepiste Kainuunmeren rannassa oli hiukan Pyhäjoensuun eteläpuolella.

Akateemikko Vilkuna osoitti esitelmässään uusilla todistuskappaleilla paljon kiistellyn pohjoisen rajakohdan sijoittuvan samoille tienoin, jonka vanhempi suomalainen historiantutkimus on jo osoittanut, mutta jota 1920-luvulta lähtien on pyritty pitämään vääränä ja sijoittamaan raja Patti-jokeen.

Venäjän hallituksen, neuvostohallituksen, Suomen hallituksen sekä liittolaisten ylimmän päällystön kanssa. Viimemainitun päällystön taholta tapahtuneen kielteisen asenteen johdosta koko komitean toiminta kuitenkin tyrehtyi.

Palatakseni jälleen Vaseli Arhippaisen merkitykseen Karjalan Sivistysseuran palveluksessa, lisättäköön, että hän oli sellainen vanhan karjalaispolven edustaja, joka uskollisesti palveli yhteistä asiaamme olipa kysymyksessä seuran johtokunnan jäsenenä oleminen tai muu luottamustehtävä. Aniharvoin hän oli poissa kokouksistamme ja hänen esityksensä olivat harkittuja. Erikoisesti oli huomattava, että hän ennakolta tiedusteli puhelimitse allekirjoittaneelta seuran sihteeriltä kokouksissa käsiteltävistä asioista voidakseen niiden käsittelyä harkita ja kuten uskon, hän neuvotteli asioista toistenkin sillä suunnalla asuvien itäkarjalaisten johtomiesten kanssa.

Joka kerta kun sivuutan Lohjan asemalla valtatien vieressä olevan suuren varastorakennuksen muistan, miten siinä kerran pidettiin huomatta-

van suuri Länsi-Uudellamaalla asuvien itäkarjalaisten suurjuhla, jonka tärkeimpinä järjestäjinä olivat Arhippaisen veljekset Karjaalta.

Vainaja kuului myöskin niihin harvoihin seuramme kannattajiin, joilla on seurassamme omaa nimeä kantava rahasto. Sen korot käytetään varattomien itäkarjalaisten opiskelijain avustamiseen. Oli muuten huvittavaa seurata hänen ja hänen veljensä Jannen menettelyä, kun he samanaikaisesti ja samoilla rahamäärillä lisäsivät rahastojaan.

Nyt on V-J. poissa. Meille heimomme työväiniolla työskentelevillä vainajan työtovereille jäi Vaseli Arhippaisesta miellyttävä ja kaunis muisto.

Rajan takana Vienassa oli vanhojen vakavien ihmisten tapana kuolonviestin kuultuaan esittää kauniisti: »Peri Jumala perehekses, ota omaksi lapsakses!» Yhtyessämme tässä tilaisuudessa tähän syvälliseen toivomukseen, teemme sen siinä vakauksessa, että työtoverimme Vaseli Arhippaisen siirtyminen iankaikkisuuteen tapahtui iäisten valotuohusten valaisemana.